

Opinnäytetyönä koskettelukirjoja Saavutettavuuskirjasto Celian asiakkaille

12.6.2023

Kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelijoiden Sara Kujanpään ja Karita Toivasen aiheeltaan ja toteutukseltaan harvinaisempi opinnäytetyö ***Moniaistiset koskettelukirjat: yhdenvertaisen lukemisen edistäminen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen*** on juuri valmistunut. Opiskelijat valmistivat osana opinnäytetyötä kaksi koskettelukirjaa Saavutettavuuskirjasto Celialle, joka on valtion erikoiskirjasto ja se tuottaa ja välittää aineistoa (kaunokirjallisuus, tietokirjallisuus ja oppikirjat) saavutettavassa muodossa ihmisille, jotka eivät voi lukea painettua tekstiä (Saavutettavuuskirjasto Celia, i.a.). Suurin osa Celian aineistoista on ääni- ja pistekirjoja, mutta kokoelmiin kuuluu myös noin 1400 koskettelukirjaa.

Celian koskettelukirjat ovat tarinoita ja tietoa sisältäviä kuvakirjoja, joiden keskeisiä ominaisuuksia ovat moniaistisuus ja elämyksellisyys. Koskettelukirjojen asiantuntija Satu Jokinen toimi opinnäytetyöntekijöiden yhteyshenkilönä ja hänen mukaansa (Kujanpää ja Toivanen, 2023, s. 9) Celian koskettelukirjat ovat yleensä erilaisia materiaaleja yhdistelemällä valmistettuja uniikkeja yksittäiskappaleita, joita ovat valmistaneet esimerkiksi käsityöalan opiskelijat. Celian mukaan koskettelukirjat sopivat näkö- ja monivammaisille lapsille sekä kaikenikäisille kehitysvammaisille.

Sekä Saralla että Karitalla on aikaisempaa osaamista ja kokemusta, joista oli hyötyä koskettelukirjojen suunnittelussa ja valmistamisessa. Molemmat ovat työskennelleet erityisryhmien parissa ja Karitalla on myös tekstiilialan artenomin koulutus.

Karita (vas.) ja Sara ovat juuri esitelleet työnsä opinnäytetyöseminaarissa (Kuva: Sari Mäkinen-Laitila).

Luonto koskettelukirjojen aiheena

Molemmat opinnäytetyön osana valmistetut kuvakirjat ovat luontoaiheisia. Toisen nimi on Porkkanan kasvatus ja toisen Neljä vuodenaikaa. Saran ja Karitan mukaan luonto valikoitui aiheeksi, koska he haluavat auttaa lukijaa havainnoimaan ympäristöä ja kannustaa aktiiviseen toimijuuteen luonnon hyväksi (Kujanpää ja Toivanen, 2023, s. 28).

Pahvista ja kankaista valmistetuissa koskettelukirjoissa kuva on aina aukeaman oikealla puolella ja itse käsikirjoitettu tarina sekä tekstinä että pistekirjoituksena vasemmalla sivulla. Koskettelukirjojen lukija voi hypistellä, silitellä, liikutella ja tunnustella erilaisia pintoja, joiden valmistamiseen on käytetty kankaiden lisäksi esimerkiksi hirssiakanoita, pumpulia ja perunajauhoja oikeanlaisen tunnun saavuttamiseksi. Koskettelukirjojen valmistaminen on kuvattu opinnäytetyössä yksityiskohtaisesti sanoin ja kuvin.

Kevätaukeama koskettelukirjasta Neljä vuodenaikaa (Kuva: Eeva Nikkari).

Kirjojen valmistamista edelsi taustatyö ja teorian kirjoittaminen yhdenvertaisen lukemisen edistämisestä, missä kirjastoilla on tärkeä lain edellyttämä rooli. Teoriaosassa pohditaan kuvakirjojen merkitystä vuorovaikutuksen, kielellisen kehityksen ja hienomotoristen taitojen harjaannuttamisen kannalta. Lisäksi pohditaan myös kuvakirjoista välittyvän luontosuhteen merkitystä osana hyvinvointia sekä ympäristökasvatusta ja kestävän kehityksen näkökulman välittämistä kuvakirjan keinoin.

Opinnäytetyön tekemiseen myönnettiin kaksi apurahaa, joista toisen myönsi Suomen Kirjastoseura ja toisen Oskar Öflundin säätiö, joka tukee kotimaista yleishyödyllistä toimintaa tieteen ja kulttuurin eri aloilla (Oskar Öflunds stiftelse i.a.). Lisäksi opinnäytetyötä esittelevä abstrakti hyväksyttiin kansainväliseen kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelijoiden Bobcatsss-seminaariin 2023 Osloon.

Saran ja Karitan kirjat ovat jo osa Celian kokoelmaa ja kiertävät ilahduttamassa kaikenikäisiä. Opinnäytetyö löytyy Theseus-tietokannasta.

Sari Mäkinen-Laitila
Lehtori, opinto-ohjaaja
Kirjasto ja tietopalvelu
SeAMK

Lähteet:

Bobcatsss 2023. (i.a.). What is it all about?. https://www.bobcatsss2023.com/about/bobcatsss

Kujanpää, S. & Toivanen, K. 2023. Moniaistiset koskettelukirjat – Yhdenvertaisen lukemisen edistäminen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/800019/Kujanpaa_Toivanen.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Oskar Öflunds stiftelse. (i.a.). Tarkoitus ja yleiset ohjeet. https://www.oskaroflund.fi/andamal-och-allmanna-instruktione?lang=fi

Saavutettavuuskirjasto Celia. (i.a.). Koskettelukirjat. https://www.celia.fi/kirjat-ja-aineistot/koskettelukirjat/

Saavutettavuuskirjasto Celia. (i.a.). Tietoa Celiasta. https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/